Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація "Svoboda" 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302
Телефони (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVII. Ч. 20. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. СУБОТА, 26-го СІЧНЯ 1980 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK. SATURDAY, JANUARY 26, 1980 No. 20. VOL. LXXXVII.

У КОНҐРЕСІ ЗСА ВІДЗНАЧЕНО СІЧНЕВІ РОКОВИНИ З УЧАСТЮ БАГАТЬОХ ЗАКОНОДАВЦІВ, С. І Н. КАРАВАНСЬКИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ДІЯЧІВ

Вашінґтон, Д. К. — Відзначення 62-річчя проголошення Української Державности в Конґресі ЗСА відбулося в середу, 23-го січня 1980 р. і пройшло з великим успіхом, як щодо кількости американських законодавців, що взяли участь у відзначенні, так і щодо їхніх промов.

Свято, що його організувало Українське Інформаційне Бюро УККА разом з Екзекутивою УККА, спонзорували сенатор Ричард Ґ. Люґар (республіканець з Індіяни) і сенатор Джон Ґленн (демократ з Огайо), один з перших американських астронавтів.

Почесними гостями на відзначенні були Святослав Караванський і його дружина Ніна Строката-Караванська.

У відзначенні взяло участь понад сто осіб, між ними 19 американських сенаторів і 15 конґресменів та їх асистентів, помимо того, що це був вечір, коли президент Джіммі Картер мав виголосити традиційну річну промову про Стан Унії до зібраних разом Сенату і Палати Репрезентантів.

Програму відкрив інж. Юрій Нестерчук, колишній директор Українського Інформаційного Бюра УККА, який коротко з'ясував значення Січневих Роковин, та який проводив програмою.

Проф. д-р Лев Е. Добрянський, президент УККА, у своїй промові сказав, що відзначування річниці Української Незалежности дає нагоду американському народові та американському урядові глибше пізнати проблеми поневоленої України та зрозуміти, чому політика ЗСА відносно СССР не може бути успішною так довго як ЗСА не візьмуть під увагу поневолення неросійських народів.

Заява Караванських про символ 22-го Січня

Відтак п-ні Ніна Строката-Караванська відчитала коротку заяву в імені своїм та свого мужа в українській мові, яку панна Марта Кічоровська, діючий директор Українського Інформаційного Бюра, перекладала на англійську мову.

Заява Караванських звучить:

„Відзначення дати проголошення самостійної та незалежної Української Держави є дуже символічним сьогодні, коли душитель України, червона московська імперія, зазіхає на незалежність ще одної країни, Афганістану. Що не рік збільшується число жертв зухвалої червоної імперії. Очевидно, якщо народи та уряди будуть і далі потурати червоному фашизмові в його намаганнях ковтати і знищувати цілі народи, то саме існування людської цивілізації стане під загрозу. І тому ми, в день відзначення права України, хочемо висловити надію, що розум та совість світу знайдуть в собі сили та знатність зупинити червону небезпеку".

Сен. Ричард Люґар

Сен. Джон Ґленн

Ніна Караванська

Святослав Караванський

Виступи американських законодавців

З промовами тоді виступили сенатор Джон Ґленн, сенатор Ричард Люґар та сенатори Роберт Дол (республіканець із Канзасу), Рудольф Бошвіц (республіканець з Міннесоти) і конґресмени Елдон Род (респ. з Арізони), Доналд Піз (демократ з Огайо), Кристофор Дадд (демократ з Коннектикату) і Самуел С. Страттон (демократ з Ню Йорку). Вони з подивом висловлювалися про український нарід і виявляли свою підтримку для зма-

(Закінчення на стор. 3)

ЧІКАҐО ВІДЗНАЧИТЬ 85-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

Чікаґо, Ілл. (Лук-а). — У неділю, 17-го лютого ц.р., ювілейним бенкетом українське метрополітальне Чікаґо відзначить 85-річчя Українського Народного Союзу.

Ювілейний бенкет буде для української чікаґської громади доброю нагодою зробити огляд і перелік заслуг Українського Народного Союзу в З'єднаних Стейтах Америки, а в Чікаґо зокрема, огляд заслуг тієї установи, яка ставила інтереси української спільноти завжди на першому місці, починаючи з 1894 року, коли вона була заснована.

У старших діячів Українського Народного Союзу ці ювілейні святкування повинні розбудити відчуття вдоволення із пророблено ї їхньої великої і багатої праці для молодших працівників, які включилися у союзову діяльність. Ці ювілейні святкування повинні стати стимулом і заохотою бути переємниками розпочатої великої праці. Ширший загал української громади в час ювілейних святкувань Українського Народного Союзу повинен з радістю звернути увагу на той факт що в лоні української спільноти у вільному світі можуть жити і діяти довгими роками організовані одиниці, якщо в основі їхнього буття лежить загально-громадське добро.

Ювілейний бенкет для відзначення Українського Народного Союзу підготовляє Окружний Комітет Відділів УНСоюзу в Чікаґо на чолі з його головою Михайлом Сорокою, який є рівночасно головним радним УНСоюзу. Бенкет відбудеться в залі Дому УНС при 841 Норт Вестерн евеню, о год. 2-ій по полудні.

Ювілейний Комітет сподіється, що українське громадянство, а зокрема члени Українського Народного Союзу візьмуть участь в Ювілейнім бенкеті та виявлять свою пов'язаність із заслуженою установою, якою є Український Народний Союз. Квитки на бенкет можна набувати в секретарів Відділів УНСоюзу.

Осередок ТУСМ-у успішно перевів День Солідарности; зібрав біля 2,000 підписів в обороні Ю. Шухевича

Ню Йорк, Н. Й. (Пресова Служба ТУСМ). — Осередок Діяльности Товариства Української Студіюючої Молоді ім. Міхновського (ТУСМ) успішно перевів тут День Солідарности з українськими політичними в'язнями, що його влаштовують кожного року усі молодечі й студентські організації та товариства в дні 12-го січня.

Між годинами 11-ою перед полуднем і 5-ою по полудні кілька десятків членів ТУСМ-у в Ню Йорку пікетували перед будинком совєтської місії до ОН при 67-ій вулиці і Лексінґтон евеню. На розі Третьої евеню група студентів — членів ТУСМ-у, поставили столик і збирали підписи під окремою петицією в обороні довголітнього в'язня Юрія Шухевича, яку опісля перешлють президентові Джіммі Картерові з проханням інтервеніювати в справі звільнення Шухевича. Інша група роздавала інформативні летючки, спеціяльно видані з нагоди Дня Солідарности, у яких не тільки насвітлено події в поневоленій Україні, але також вказано на приклад дальшої комуно-московської агресії в Афганістані. Переважаюча більшість прохожих радо підписували петиції і читали летючки, бо, як відомо, наставлення американських співгромадян до совєтської імперії набагато змінилось в користь поневолених народів.

В міжчасі поодинокі члени ТУСМ-у, з активною допомогою Валентина Мороза, теж збирали підписи та роздавали літературу на долині міста Ню Йорку, головно біля Будинку ОУВФ на 2-ій евеню. Всього разом роздано понад 4,000 летючок та деяку кількість брошурок про Юрія Шухевича та зібрано біля 2,000 підписів.

Інформації про акцію ТУСМ-у були передані телевізійною станцією Сі-Бі-Ес (русло 2) у вечірніх новинках, а також були згадані деякими радіостанціями, головно WNBC-FM, кореспондент якої перевів також телефонічне інтерв'ю з головою Осередку Діяльности ТУСМ панною Вірою Чумою.

Філядельфія відзначила День Солідарности

Філядельфія (Я.Т.). — Українська громада цього міста 12-го січня ц. р. відзначила День Солідарности, з українськими політв'язнями — Апелем у приміщеннях „Тризуба", що його влаштував Філядельфійський Комітет Оборони Національних і Людських Прав в Україні при співучасті молодечих організацій Пласту, СУМ-А та ОДУМ-у.

У програму цього Апелю увійшли: вступне слово голови Комітету п-ні Уляни Мазуркевич; деклямація віршів Миколи Руденка; короткі звіти про переслідування, що їх про кожного ув'язненого члена Української Гельсінкської групи, по черзі відчитали шістнадцять юних членів Пласту, СУМ-А та ОДУМ-у; відчитання проклямації, що її дав у зв'язку з Днем Солідарности, пенсильванський губернатор Торнберґ; відчитання тексту листа до президента Джіммі Картера, у якому Комітет порушив справу переслідувань в Україні, брутальну інвазію Афганістану та справу в'язнення працівників амбасади в Ірані; символічне засвічення свічок та масове підписування листів до Президента.

Апель закінчено молитвою, що її провів о. дек. М. Харина.

Цю імпрезу сфільмували дві великі філядельфійські телевізійні станції, 10-та і 3-тя і короткі кадри із Апелю, враз із прихильними коментарями, були передані, разом із новинами о 6-ій та 11-ій год. цього вечора.

Замітною була численна участь молоді Пласту, СУМ-А та ОДУМ-у, не тільки як глядачів, але теж як виконавців.

До успішности цієї імпрези причинилися два чинники: невтомна праця Філядельфійського Комітету Оборони Національних і Людських Прав в Україні в підготові Дня Солідарности, та підтримка і співпраця місцевої української громади.

МОСКВА ЗАКИДАЄ САХАРОВУ ПЕРЕДАВАННЯ НА ЗАХІД ВІЙСЬКОВИХ ТАЄМНИЦЬ

Москва. — Пресові аґентства інформують, що уряд Совєтського Союзу, оправдуючись за арешт і насильну висилку академіка Андрея Сахарова з Москви до міста Ґорький, заявив що Сахаров передавав військові таємниці чужинцям. Як відомо, д-ра А. Сахарова і його дружину Єлену Боннер-Сахарову у вівторок, 22-го січня, силою посадили на літак і вивезли 250 миль від Москви на примусовий азиль до міста, яке є забороненою зоною не тільки для закордонних відвідувачів, але також для багатьох громадян Совєтського Союзу.

У Вашінґтоні президент Академії Наук й інші американські науковці заявили, що у зв'язку з таким поступуванням совєтської влади супроти Сахарова виринають поважні сумніви щодо можливої дальшої співпраці між американськими і совєтськими науковцями та виміна науковим досвідом.

Руф Боннер, мати дружини академіка Андрея Сахарова, одержала від дочки, після довгого нетерпеливого чекання, телеграму такого змісту: „Все гаразд, тепло, хоч на дворі холод, але тільки дуже дивно; почуваюсь добре. Адреса: Ґорький, Щербінка 2, Ґаґаріна 214, помешкання ч.3". Щербінка, це передмістя Ґорького. Телеграма, замаркована „спішно", була доставлена до матері Єлени Боннер за 5 годин після подачі.

Газета „Ізвєстія", орган Верховної Ради СССР, опублікувала довгу обвинувачуючу статтю проти академіка А. Сахарова, у якій нібито на підставі „фактів" доводиться, що Сахаров не займався тільки дисидентською й інформаційною діяльністю, а „передавав також закордонним дипломатам і журналістам засекречені військові матеріяли". Він, згідно з твердженням авторів довжелезної статті, „робив також наклепи на Совєтський Союз".

Протестуючи проти висилки і ізоляції академіка Сахарова, лідер французької Крайової Асамблеї Жак Шабан-Дельма скоротив своє заплянованє 10-денне перебування в Совєтському Союзі. Шабан-Дельма у вівторок, 22-го січня ц.р., був на зустрічі з генеральним секретарем ЦК КПСС і головою Президії Верховної Ради СССР Леонідом І. Брежнєвим і обидва вони відбули „відкриту і приязну розмову", як про це інформували совєтські газети. Французький гість плянував відвідати ще інші міста СССР і оглянути індустріяльні комплекси та стрінутись з іншими совєтськими політичними діячами. „Як гість совєтських лідерів, я не міг виголошувати протесту, без того, щоб не вмішатись у внутрішні справи СССР", — заявив Шабан-Дельма. „Не маючи змоги говорити і не бажаючи мовчати, я вважав за відповідне повернутись якнайскорше до Франції", — сказав французький політик журналістам у розмові на летовищі в Парижі після його несподіваного і передчасного повороту з СССР.

Деякі політичні аналітики, застановляючись над потягненням совєтських чинників у відношенні до Сахарова, кажуть, що притоку до обвинувачення, а разом з тим до ізоляції Сахарова, дала їм, мабуть, його розмова із закордонними журналістами на тему совєтської інвазії в Афганістані, його міркування і критика цієї аґресії. З практики відомо, що розмови на військові теми у Совєтському Союзі розцінюються як „зрада" і передача військових таємниць чужинцям.

У п'ятницю, 25-го січня, речники совєтського уряду повідомили, що з „гуманітарних причин" і з уваги на попередні заслуги Сахарова, проти нього не застосовуватиметься інших заходів покарання, крім позбавлення почесних урядових нагород і переселення до міста Ґорький. Західні кореспонденти ще не знають чи ця заява значить, що Сахарова не будуть формально обвинувачувати за здогадне передавання військових таємниць чужинцям.

Совєтська армія вживає отруйний газ проти повстанців в Афганістані

Вашінґтон. — Щоденник „Ню Йорк Таймс" повідомляє у своєму числі з 24-го січня ц.р., що совєтські військові з'єднання в боротьбі з афганськими повстанцями вживають отруйний газ, як нову „зброю" для скорішої ліквідації спротиву мусулманських племен в Афганістані, які вже від довшого часу ведуть збройну боротьбу проти комуністичної влади в Кабулі і їхніх совєтських протекторів.

Цю вістку подали американські розвідчі чинники, які заявили, що ці інформації передали втікачі із афганської армії, а потім її підтвердили численні цивільні втікачі. Розвідчі чинники заявили, що вони вірять в таку можливість, бо подібну зброю вживали північні в'єтнамці в Ляосі під наглядом совєтських спеціялістів. СССР доставляв цей газ комуністичним в'єтнамця.

Американські офіційні чинники заявили, що вони покищо не обвинуватили публічно Совєтського Союзу за вживання отруйного газу, — вживання означає порушення міжнародних договорів, — бо американські спеціялісти ще не посідають пробки вживаних хемікаліїв.

Отрую кидають з літаків і гелікоптерів у спеціяльних каністрах чи пластикових бомбах, які розриваються в повітрі. Вдихаючи ці хемікалії людина тратить притомність, відчуває параліч тіла, а в кінці вмирає. Американська розвідка повідомляє, що перший раз вжито отруйних газів в Афганістані минулого літа, коли до Кабулу прибули совєтські військові „дорадники", які брали участь у поборенні повстанців у гірських околицях на північний схід від Кабулу. Минулого тижня ЗСА одержали знову інформації про два випадки вживання совєтами отруйного газу.

Владімір А. Кіріллін — заступник Косиґіна зрезиґнував зі свого становища

Москва. — У тому самому часі коли совєтська поліція заарештувала відомого дисидента і оборонця прав людини в СССР академіка Андрея Сахарова, в Москві поширилася вістка, підтверджена пізніше совєтським пресовим аґентством ТАСС, що Владімір А. Кіріллін, заступник голови Ради Міністрів СССР, тобто заступник теперішнього хворого „прем'єра" Алєксія Косиґіна, зрезиґнував із свого становища. Він також уступив з головства в комісії для справ науки і технології, яка займалася справами договорів із закордонними компаніями про виміну і закуп технології. Ходять поголоски, що Кірілліна змушено зрезиґнувати, бо він свого часу виступав в обороні Сахарова і що його „резиґнація" є тісно пов'язана з ув'язненням д-ра А. Сахарова, якого, як відомо, совєтська влада наказала вивезти до міста Ґорький 250 миль від Москви, щоб таким способом позбавити

Д-р Владімір А. Кіріллін

його зв'язків із закордонними кореспондентами.

Деякі політичні спостерігачі і дипломати в Москві погоджуються з думкою, що після арешту Сахарова може прийти до посиленого тиску, а може навіть намагання цілком ліквідувати дисидентський рух в Совєтському Союзі.

Д-Р В. МАЛИНКОВИЧ ПРИБУВ НА ЗАХІД

Відень, Австрія. — Згідно з інформацією Пресової Служби ЗП УГВР, д-р Володимир Малинкович, член Української Гельсінкської групи, прибув разом з дружиною і двома дітьми, до Відня і то вже понад три тижні тому. Малинкович залишив Совєтський Союз ще 30-го грудня 1979 р. Інформаційне Бюро УККА і Державний департамент у Вашінґтоні підтвердили це повідомлення і заявили, що родина Малинковичів перебуває тепер у Мюнхені, Західня Німеччина, і там плянують залишитися напостійно.

Д-р В. Малинкович є четвертим членом Української Гельсінкської групи, які перебувають на Заході. Його приїзд до Західньої Европи

(Закінчення на стор. 3)

Павло Стокотельний, чоловік Н. Світличної прибув до Риму

Надія Світлична зі синами Яремою та Івасем і чоловіком Павлом Стокотельним.

Джерзі Сіті, Н. Дж. — Після довгих клопотань чоловік Надії Світличної, Павло Стокотельний, одержав дозвіл на виїзд з СССР і прибув до Риму у вівторок, 15-го січня.

Цю вістку підтвердила Н. Світлична, яка сподівається, що її чоловік прибуде до ЗСА наступного тижня. Світлична — це перша українська жінка - політв'язень, якій вдалось виемігрувати з СССР на Захід після чотирьох років ув'язнення. Вона прибула до ЗСА з синами Яремою та Іваном 8-го листопада 1978 року. Під цю пору вона проживає в Ньюарку, Н. Дж.

У телефонічній розмові з редакцією „Свободи" Світлична заявила, що ще день перед виїздом її чоловіка з Києва органи КҐБ перевели обшук в його помешканні. Під кінець минулого року у його помешканні вилучили телефон, а раніші спроби Світличної контактуватись з ним телефонічно були перериванi.

Світлична вже кількакратно контактувалась з чоловіком в Римі. Він заявив, що ситуація в Україні під сучасну пору „дуже напружена".

ЗАЯВА НАДІЇ СВІТЛИЧНОЇ В СПРАВІ АРЕШТУ АНДРЕЯ САХАРОВА

Ню Йорк. — Як інформовано, у вівторок, 22-го січня совєтські власті заарештували академіка Андрея Сахарова, відомого провідного дисидента і оборонця прав людини, і разом з його дружиною Єленою Боннер заслали до міста Ґорький. День пізніше, тобто в середу, 23-го жовтня, Надія Світлична склала заяву з приводу арешту і заслання Сахарова. Заяву, яку друкуємо внизу, того самого дня передало в Україну „Радіо Свобода":

„Повідомлення про репресії в Радянському Союзі стали настільки постійними, що всі почали вже звикати до них. І все ж останнє, вчорашнє, повідомлення про репресії супроти академіка Сахарова — особливо тривожні не лише тому, що ця небуденна людина, визначне явище в правозахисному русі, а головно тому,

(Закінчення на стор. 3)

ЗАЯВА РОДИНИ ПЕТРА ГРИГОРЕНКА З ПРИВОДУ АРЕШТУ І ВИСИЛКИ АКАДЕМІКА САХАРОВА

Ню Йорк. — Академік Андрей Сахаров був заарештований, позбавлений урядових нагород і висланий з Москви.

Андрей Сахаров — всесвітньо відомий учений і відомий світові як борець за права людини. Чудову характеристику дала йому видатна російськаписьменниця Лідія Чуковська, яка сказала: „Андрій Дмитрович, людина сердечного ума і думаючого серця".

Більше десяти років ми близько знаємо Андрея Дмитровича і його сім'ю. Ми бачили як горе і біди людські він приймає як свої. Державну премію — 150,000 карбованців він цілком віддав на будівництво онкологічного центру і Червоному Хрестові.

Друзям, які находяться в потребі, або приїжджим, людям, які приходять до нього зі своїми бідами і бідкуваннями, Сахаров отдавав себе до кінця. Він віддавав і свій заробіток, лишаючи собі тільки саме необхідне. Серце, здоров'я — все ніс людству. От і тепер заарештований і пограбований священик Дмитрій Дудко. Родина його лишилась без засобів існування. І Сахаров дає хату і їжу для його сім'ї. Не забудемо ні-

(Закінчення на стор. 3)

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily exept Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Арештування Сахарова

Андрей Сахаров — найвидатніший совєтський фізик, творець водневої бомби совєтського збройного арсеналу, член Академії Наук з відомим у всьому культурному світі прізвищем, — був такою потугою, що навіть кремлівські володарі лякалися спутувати йому свободу рухів та затулювати рот. У 1975 році Сахаров отримав Нобелівську нагороду миру за його відвагу протиставитися поліційно-терористичному режимові безперервними критикуваннями його за нехтування людських і громадських прав. Сахаров не лякався зберігати постійний зв'язок із чужинецькими кореспондентами у Москві. Він постачав їм інформації і матеріяли, він виступав в обороні щораз інших арештованих дисидентів, він таврував совєтську інвазію до Чехо-Словаччини, він був союзником Александра Солженіцина у боротьбі проти режиму, а коли Солженіцина „видворити" за кордон, він, Сахаров, залишився єдиним „генералом" дисидентів у Москві, маючи моральну підтримку від мовчазної більшости з-посеред 250 мільйонів заляканих, тероризованих, невольничих совєтських громадян. І в очах численних людей в СССР Андрей Сахаров був неначе святий — він мав авреол безстрашного борця за людські й громадянські права, безстрашного опозиціоніста, — і його ніби недоторкальність підсилювала ще його популярність, як героя в отих несамовитих відносинах в совєтському „раю".

Але до часу дзбанок воду носить. Можливо, що тією краплиною, яка перелила вщерть повну чашу терпеливости кремлівських володарів була недавня заява Сахарова проти совєтської інвазії до Афганістану з одвертим закликом до Заходу, щоби вони протидіяли тій інвазії та бодай задемонстрували своє невдоволення — бойкотом призначених на літо цього року Олімпійських Ігрищ у Москві. Може була ще якась інша безпосередня причина, про яку довідаємося щойно згодом. Фактом є, що у вівторок 22 січня 1980 року агенти КҐБ арештували Сахарова по дорозі, як він ішов до свого наукового кабінету, водночасно арештували в його помешканні його дружину, обоїх перевезли на летовище й відіслали літаком до віддаленого за 250 миль від Москви міста Ґорький, куди невільно їздити чужинцям. Яка буде його дальша доля, чи справді будуть судити його, як „зрадника", як прийшла про це вістка, чи обмежаться до придержування його під хатнім арештом без права комунікуватися із зовнішнім світом — покажеться невдовзі. Покищо свободолюбний світ мусить прийняти до відома, що не тільки не дозволено лавреатові нагороди Нобеля поїхати до Швеції 5 років тому, щоби прийняти ту нагороду (це не була перша заборона), але й арештовано лавреата Нобеля за його відвагу впоминатися за людські права у країні з „найдемократичнішою конституцією у світі".

Перші західні коментарі вважають, що арештування Сахарова — це новий поличник для президента Джіммі Картера, який своїми заяви й окремим листом до нього прославляв його, як борця за людські права.

Очевидно, що ввесь культурний світ обурений цим новим актом брутальности режиму, опертого на фізичній силі військово-поліційного апарату. Але історія переслідування людей і народів на Сході Европи знає куди гірші й куди брутальніші акти. Адже супроти українського народу стосується політику національного ґеноциду, і світ про це мовчить, як мовчав, коли знищено українську державу у 1918-21 рр. І збройна агресія в Афганістані, націлена на поярмлення цілої країни й цілого народу, з націлленням на дальший імперіялістичний похід до світового центру нафтового промислу та над Індійський океан — це щось куди більше і важливіше, як арештування й затулення рота одній людині. Кремлівські володарі, зважившись на зосередження й перекинення до Афганістану біля 100,000 війська з усіма допоміжними частинами й вирядами, могли зважитися і на арештування Сахарова і його дружини, правильно міркуючи, що це тільки одна невеличка полія в ході відновленої холодної війни. А втім, бували вже прецеденти, що такий нібито дрібний жест байдужости диктаторського імперського режиму на міжнародну громадську думку таки жорстоко пімстився на режимі, запамороченому від успіхів. Французький міністер фінансів Франсуа Понсо заявив кілька днів тому, що Франція не перерве своїх торговельних взаємин з СССР, але президент французького парляменту Жак Шабан-Дельма, що перебував з відвідинами у Москві, почувши про арештування Сахарова, спакував чемодан і негайно відлетів до Парижу — і настрій у Франції теж може змінитися. А настрій, психологічний чинник, атмосфера інколи сильніші чинники за танки і бомбардувальники, бо від отих невхопних чинників залежить також доля танків і бомбардувальників. В усякому разі — якщо Кремль не хоче війни, то арештуванням Сахарова загострив міжнародну ситуацію, а якщо він рішився іти до своєї загарбницької мети наперекір світові — то веде забаву з вогнем.

Колишні совєтські дисиденти підтримують Картера щодо бойкоту Олімпіяди

Париж, Франція. — Нюйоркський щоденник „Дейлі Нюз" у числі з 23-го січня ц.р. інформує, що вісім видатних колишніх совєтських дисидентів, які тепер перебуваюьт на Заході, підтримали у вівторок, 22-го січня президента ЗСА Джіммі Картера, який заявив, що якщо Совєтський Союз до одного місяця не відтягне своїх військових частин з Афганістану, то він звернеться до Американського Олімпійського Комітету і пропонуватиме перенести Олімпіяду з Москви до іншої країни, а якщо це не вдасться то рекомендуватиме американським спортовцям не брати участи в олімпійських ігрищах. Дисиденти погоджуються, що совєтські чинники будуть намагатися використати для своїх пропаґандивних цілей Олімпіяду, як це робив в 1936 році Адольф Гітлер.

Письменник Александер Ґінзбурґ і Едвард Кузнєцов (газета пише, що він є „українським релігійним дисидентом), заявили на пресовій конференції кореспондентам, що накладене президентом Картером ембарґо на доставу зерна для Совєтського Союзу допоможе справі оборони людських прав в СССР. Група 8-ох дисидентів, серед якої, як інформували деяклі телевізійні станції, є також Леонід Плющ, плянує зорганізувати „Олімпіяду для вільних людей", якщо б Олімпійські Ігрища таки відбувалися в Москві.

Данило Міршук

РУСИФІКАЦІЯ ЧИ ГОЛОКАВСТ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР?

(3)

Зрозуміло, на це треба йти при наявності потрібних контингентів дітей для укомплектування клясів з тією чи іншою мовою навчання. Така постановка питання — надати батькам право вирішувати, яку мову в обов'язковому порядку вивчатиме дитина — буде найбільш демократичною, усуне будь-яке адміністрування в цій важливій справі і дасть змогу ліквідувати надмірне перевантаження школярів вивченням мов".*

Аналізуючи цю статтю, ми наглядно бачимо її підступність. У вступній частині говориться про успіхи „ленінської політики" на мовному фронті. А далі той факт, що „серйозно вивчається і російська мова", —ніби не криє в собі ніякої загрози. Мовляв, само собою зрозуміло, що в багатонаціональній державі з централістичною системою управління неросійські народи зобов'язані вивчати і російську мову.

Коли підходити до цього питання з демократичного боку , то діти неросійської національності не зобов'язані вивчати російську мову в національних республіках у примусовому порядку, а лише за добровільним вибором. Так би й мало бути, якщоб у демократичній країні, та ще в країні „соціялізму". Але який же це соціялізм, коли дітей азійських республік, як і дітей українських насильно змушують вивчати російську мову, а дітей російських у тих же національних республіках звільняють від обов'язку вивчати мову національної республіки?

Аналізуючи другу частину 19-ої статті бачимо, „де зарита собака". В ній написано, що надається „батькам право вирішувати, яку мову в обов'язковому порядку вивчатиме дитина. Відомо, що кожен батько хоче дати своїй дитині не лише загальну освіту, а й головне — фахову. Передовсім фахову, бо в країні „соціялізму" юнак чи юначка, не маючи фахової освіти, приречені на невільничу працю в колгоспах чи на тяжку працю в копальнях та фабриках. Правди прикрити не можна: скрізь краще заробляють люди з фаховою освітою. У Совєтському Союзі фахівці (партійні) є упревілейована частина суспільства, на яку спирається бюрократична партійна кліка. Тому ж батьки „добровільно" вибирають для своїх дітей школу з російською мовою викладання. Чи хочуть вони того? Це питання не дискутується. Справа в тому, що не лише у вишах, але і в середніх фахових школах викладовою мовою є російська мова. Вступні іспити до вищих і середніх фахових шкіл відбуваються також російською мовою. І так українським батькам виходить як у приказці, „куди не кинь — всюди клин". Мусять „добровільно" вибирати школу з російською викладовою мовою, щоб діти склали вступні іспити до фахової школи.

Одна туристка з України розповіла вимовний факт. Сама вона і її чоловік працюють робітниками у Львові. Її дочка закінчила середню українську школу з відміннними оцінками і вступала до медичного інституту, але „провалилась" на іспитах з російської мови. Її не прийняли в інститут. Юначку змушено працювати в промисловості, а на її місце, в її рідному Львові, прийнято до інституту юнака з російських областей. Все „по закону" — не склала вступних іспитів. А чужинець з Московщини легко витримав іспити з російської мови і вчиться на кошти українських робітників і колгоспників. Так виглядає „рівноправність" і „інтернаціоналізм" в СССР.

Не краще поставлено справи з вихованням дітей дошкільного віку. Влада застосовує рафіновані методи поглинення української культури російською культурою. Русифікація починається з дитячих ясел і садочків, у яких працюють виховательками здебільшого росіянки або зденаціоналізовані безбатченки. У великих містах України майже немає дитячих садків з українською мовою виховання. Таке ж явище в більших сільських місцевостях, де виховательками працюють приїжджі з Росії.

В 1977 році в Лос Анджелес відбувалась велика пропаґандивна виставка з СССР, на якій випадково я зустрів делеґацію з України. Серед делеґації письменників, науковців, мистців та робітників був заступник міністра освіти України Юрій Іванович Курило (так він зарекомендувався). Розговорились про сучасну Україну і я, як колищній учитель у Новоград-Волинському, поставив йому питання: перед війною в Новоград-Волинському було десять шкіл і тільки одна з російською мовою викладання у військовому городку. Новоград - Волинськ — містечко виключно з українським населенням і тепер в усіх школах навчання відбуваються російською мовою. Які ви вживаєте заходи, як заступник міністра освіти республіки, щоб охоронити українців від русифікації?

Використана література:

* Іван Коляска. *Освіта в Радянській Україні.*

(Продовження буде)

Володимир Барагура

ЗЛОЩАСНА НОВОРІЧНА ГУСКА, ЖІНЧИНІ ПОВСТЯНИКИ Й НОВОРІЧНА ЗУСТРІЧ ЗІ СМЕРТЮ

(З циклу „Воєнні спогади сірої людини")

(1)

Всупереч бадьорим повідомленням головного командування німецьких збройних сил про стабілізацію , а навіть будь-то про успіхи німецьких армій на Сході, до Львова доходили тривожні вістки, що 350-тисячна армія одного з найздібніших німецьких стратегів фон Павлюса оточена під Сталінґрадом потрійним кільцем совєтських дивізій, що німці зазнали дошкульної поразки під Ленінґрадом, що облога Москви скінчилася німецькою невдачею, що цілий східній фронт німецьких армій захитаний, що совєтські партизани завдають німцям болючих ударів і внеможливлюють постачання, врешті, що „генерал мороз", як глумливо називав суворy зиму на Сході нацистський міністер пропаґанди Ґеббельс, десяткує легковдягнених німецьких вояків.

Проте, не зважаючи на сувору зиму у Львові, на недостачу харчів, одягу взуття й опалу та на драконські розпорядки цивільної адміністрації — в передріздвяний і передноворічний час панував у місті святковий настрій. Кожний на свій спосіб і за своїми спроможностями хотів відзначити ці рокові свята.

Вистоявши на тріскучому морозі кілька годин у довжелезній черзі, я виклопотав дві „пляцкарти", що уповноважнювали мене й дружину придбати два залізничні квитки без ґарантії отримати місце в поїзді. Ми взяли собі по три дні вакацій, щоб поїхати до жінчиних батьків в околиці Судової Вишні і спільно провести Різдво та забезпечитися харчами на Новий Рік.

До Львова верталися ми навантажені харчовими продуктами. Я ніс тяжку валізку, наповнену картоплею, а між картоплинами порозкидані грудки масла, сала, кільце ковбаси, шматок шинки. Жінка дістала гуску — зарізану, обскубану, обсмалену, готову до печення. Цю гуску ми призначили на зустріч Нового Року за старим стилем. Нам вдалося щасливо обминути поліційну контролю на судово-вишенській станції, бо ми прибули туди саньми перед самим від'їздом поїзду, який спізнився. Коли поїзд вкотився на станцію, народ хлинув такою хвилею, що розірвав кордон поліції й на поновну контролю спізнених пасажирів не було змоги. Так оминули ми щасливо судово-вишенську Скиллу.

Перед нами стояла ще загроза львівської Харибди — поліційної контролі на львівській залізничній станції. Дві години їзди з Судової Вишні до Львова пройшли нам на обмірковування стратегії й тактики, щоб обійти контролю „шупо". Врешті ми узгіднили такий плян: щоб змилити поліцистів, дружина ховає гуску під пахву й накриває її „лисом". Не було страху, що лис з'їсть гуску, бо це був тільки модний тоді лисячий комірбоа, хутерко цілого лиса з пазурами, зубами і скляними очима... Зате я вгинатимуся під тягарем валізки з картоплею і лізтиму на очі поліцистів, щоб звернути всю увагу на себе. Але „людина стріляє, а Бог кулі носить"... Наш плян не вдався. „Шупо" (шуц-поліцай, порядкова поліція) не звернуло на мене ніякої уваги, але затримало дружину.

— Що там маєте під пахвою? — спитав різко.

— Курку — прошепотіла перелякана дружина, знаючи, як німці люблять гусятину.

— Покажіть! — скомандував шупо.

Не було ради — жінка відкрила лиса.

— Та це ж „ґензе"! — викрикнув поліцист.

— Та... гуска — потвердила дружина стиснутим у горлі голосом.

— Ну, гаразд, ідіть! — сказав шупо, але другим разом говоріть правду!

Та на цьому не кінець з злощасною, чи як у нас казали „пеховою" гускою. Було навечер'я Нового Року. Я отримав приділ вугілля, брикет і „сяг" мокрих вільхових дров. Ми затопили в кухонній печі.

Дружина готувалася пекти гуску. В сковороді шкварчав якийсь неокреслений товщ, пахла прижарена городина й різновидна приправа. Нараз на внутрішньому подвір'ї камениці ми почули сильне гупання підкованих чобіт по цементі. За хвилину розлягся різкий дзвінок до вхідних дверей. Поліція! — майнуло мені в голові. Я відкрив двері. В коридорі стояв здоровенний шупо, пасок від шолома під бородою — знак, що службово. Без слова „німак" відсунув мене на бік і попрямував просто до кухні, вистукуючи підкованими чоботищами. На щастя, дружина зорієнтувалася в ситуації і, поки шупо ввійшов до кухні, шпурнула гуску під креденс. Поліцай попрямував до вікна і вичитав нам лекцію про „фердункелюнг", тобто затемнення вікна перед ворожими нальотами.

(Продовження буде)

З НОВИХ ВИДАНЬ НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА

Нещодавно появилися друком дві нові роботи заходом НТШ в ЗСА, а саме: англомовний каталог всіх видань НТШ-А в 1945-1980 роках, в якому міститься понад 200 заголовків. Всі видання поділяються на чотирнадцять розділів:

1. „Записки Наукового Тов. ім. Шевченка", 45 томів;
2. Бібліотека українознавства, 47 томів;
3. Спільні видання з УВАН'ом, 8 томів;
4. Український архів (реґіональні збірники), 18 томів;
5. Видання НТШ в Канаді, 21 том;
6. Українська бібліографія, один том;
7. Літературна бібліотека, 6 томів;
8. Доповіді („пейперс"), 37 томів;
9. Протоколи конференцій, 12 томів;
10. Етнографічні матеріяли, один том;
11. Різні видання, 23 томи;
12. Серійні видання, 15 томів;
13. Енциклопедія, 3 томи;
14. Передруки, один том.

Каталог створює основу для будучої видавничої діяльности НТШ і прозорости в роботі Товариства.

Другою книгою, що появилася заходами Наукового Тов. ім. Шевченка, це „Праці Наукової Конференції Хемічно-Біологічно-Медичної Секції НТШ і Відділу Природничих і медичних Наук УВАН", як 196 том „Записок НТШ", під науковою редакцією проф. д-ра О. Архімовича, директора названої Секції, і під технічною редакцією інж. Р. Кобринського. Мистецьку обкладинку зладив маестро Б. Титла. Книга має 264 сторінки: Передмова проф. Архімовича й 19 статтей на хемічні, геологічні, біологічні та агрономічні теми таких авторів: М. Диміцького, О. Поповича, І. Олексишина, О. Архімовича, В. Лазорка, Р. Кобринського, Л. Марґоліни, І. Громика, К. Архімовича, сл. п. М. Остап'яка, Г. Гагарина, Р. Осінчука, Б. Гординського, О. Волянського, М. Стефаніва, Ю. Луцишина.

Зміст „Записок" поданий в українській і англійській мовах. При кінці поданий по-англійському короткий життєпис кожного автора зокрема.

Канцелярії НТШ в ЗСА

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

БІБЛІОГРАФІЧНІ ЧОРТИКИ

До моєї статті „Ключі до скарбниць друкованого слова" („Свобода", 9,10 і 11 січня 1980) закралися друкарські чортики! В бібліографічній статті помилки вражають більше, як деінде, тому дозвольте, що я спростую найважніші із них:

Правильні назви американських бібліографічних покажчиків: PUBLIC AFFAIRS INFORMATION SERVICE, READER'S GUIDE TO PERIODICAL LITERATURE; для статтей з ділянки права — INDEX TO LEGAL PERIODICAL'S, для матеріялів із медицини — INDEX MEDICUS. (У цьому місці випав один друкований рядок і через це цілий відступ — незрозумілий). У реченні „наш дослідник за допомогою всіх цих індексів натрапить і на невелику кількість українознавчих матеріялів" слово „невелику" помилково змінено на „велику". Мовне редаґування вважаю прероґативою (і відповідальністю!) редакції і тому не протестую, коли в авторському тексті виправляється „радянський" на „совєтський", або „статей" на „статтей" і т. п. Це одначе не стосується назв і заголовків. І так покажчики харківської книжкової палати називаються таки „Літопис журнальних статей" і „Літопис газетних статей" (із одним „т"!).

INDEX OF THE UKRAINIAN ESSAYS IN COLLECTIONS OUTSIDE THE IRON CURTAIN (тут така дрібниця як додана кома після „COLLECTIONS" міняє основно засяг бібліографії! — це покажчик до матеріялів у „збірниках, альманахах та інших серійних виданнях", а не як виправлено, „серйозних виданнях".

Марта Тарнавська,
Філядельфія, Па.

ПОДЯКА

Щиро дякую Панові, що підписався ініціялами „ОГ" за чудовий „подарунок" під мою ялинку. Було це видруковане в рубриці „Листи до редакції" в часописі „Свобода" за 9-те січня ц. р. Справді, такий прекрасний дарунок мене дуже втішив. Було б добре, коли б більше наших людей дарували своїм приятелям книжки на різні свята та ювелеї. Ще раз СПАСИБІ!

Л. Дончук

ПРО ЛІХТЕНШТАЙН

У моїй короткій статті п. з. „Мініятюрна держава", надрукованій у „Свободі" з 15-го січня ц. р., складач помилково подав, що армії в Ліхтенштайні немає, а порядок в державі втримує 50-тисячна поліція. Має бути: 50-членна поліція.

Франц Липецький,
Детройт

Лев Яцкевич

ЗА ЛАШТУНКАМИ РОЗПОДІЛУ НОБЕЛІВСЬКИХ НАГОРОД

(4)

У 1974 році російське еміґраційне видавництво в Парижі видало наукову студію (з передмовою Александра Солженіцина), яка ставить під сумніви авторство Шолохова роману „Тихий Дон". Згідно з інформаціями, поданими в тій студії, справжнім автором того роману був старшина царської армії Федір Крюков, що помер на тиф в 1920 році. Перед своїм захворінням, він написав твір, манускрипт якого, по його смерти, дістався до рук Шолохова, а він змінивши закінчення, видав його під своїм власним прізвищем.

Александер Солженіцин (1918-) — це перший російський дисидент, що одержав нагороду Нобеля (1970) за роман „Раковий корпус" та „Один день в житті Івана Денисовича". А. Солженіцин, якого антисталінські повісті були нагороджені в Совєтськім Союзі, був номінований на нагороду групою західньоевропейських письменників, між ними французьким письменником Франсуа Моріяком.

Не має сумніву, що нагорода признана Солженіцинові мала не тільки літературне, але й політичне підложжя. Тому Солженіцин, подібно, як Пастернак відмовився відібрати нагороду в Стокгольмі, боячися, що совєтська влада може відмовити йому поворот на „родину". Щоб вийти якось з цього імпасу, він запропонував, щоб церемонія передачі його нагороди відбулася в шведськім консуляті в Москві. Але шведський уряд на те не погодився, очевидно, з політичних міркувань.

У 1974 році після опублікування в Парижі його нового роману „Архіпелаґ ҐУЛаґ", совєтський уряд „видворив" Солженіцина разом з родиною за границю. Солженіцин живе під теперішню пору в стейті Вермон, в Новій Англії, та одержав признану йому нобелівську нагороду 10-го грудня 1974 року в Стокгольмі.

Борис Пастернак не був одиноким нобелівським лавреатом, що не прийняв нагороди під тиском свого уряду. Він мав попередників з гітлерівської Німеччини в особах: Ріхарда Куна (1900-1967), що одержав в 1938 році нагороду в ділянці хемії за досліди в галузі флявінів (антисептичних речовин) та вітамін „А" і „Б" та Адольфа Бутенандта (1903-), що одержав нагороду в 1939 році за досліди статтевих гормонів. Вони обидва повідомили офіційно Нобелівський Комітет, що згідно з німецькою національною політикою, усталеною Адольфом Гітлером, вони не можуть прийняти призначених їм нагород. Тому Нобелівський Комітет перекинув грошові нагороди обох лавреатів до загального нобелівського фонду.

1948 році,по закінченні Другої світової війни, Бутенандт і Кун написали листа до Академії знання в Стокгольмі, в якому просили вибачення за відмову прийняти нагороди, бо вона була написана під тиском та загрозою насильства. На жаль, Академія не могла повернути їм грошей, але на основі спеціяльного рішення повернули їм в липні 1949 року їх дипломи та золоті медалі.

Така сама доля зустрінула великого німецького вченого Ґергарда Домаґка (1854-1964), що одержав в 1939 році нагороду в ділянці медицини, за винахід першого сульфамідного ліку. І хоч Друга світова війна почалася ще перед офіційним признанням нагороди, більшість професорів Королівського Інституту вирішила признати йому нагороду за винахід „чудесного" ліку, який, як виявилося пізніше, врятував життя багатьох людей в часі війни. Але міністерство культури в Берліні переслало телеграму до міністерства закордонних справ у Стокгольмі, повідомляючи про те, що ця нагорода небажана. Коли все ж таки Нобелівський Комітет офіційно признав йому нагороду, то німецький уряд змусив Домаґка написати до Стокгольму листа з відмовою її прийняти.

Тому, що грошова нагорода не була відібрана до 1-го жовтня, наступного року гроші були повернуті до загального фонду Фундації. По війні Домаґк хотів одержати нагороду, але було вже пізно. Одначе він був запрошений на Нобелівський фестиваль в 1947 році, на якому відзначено його наукові осяги та передано йому диплом і золоту медалю.

Проте найкраще з усіх нобелівських „дисидентів" повелося німецькому атомовому фізикові д-р Отто Ганові (1879-1968), якому, разом з його асистенкою Люїзою Майтнер, вдалося розбити атом урану. За цей осяг признано йому нагороду Нобеля в 1944 році. Тому, що проф. Ган продовжував свої експерименти в гітлерівській системі, американська військова влада його арештувала, тому він не мав змоги особисто відібрати грошової нагороди у висоті 94,000 дол. Але, по звільненні його з військового ув'язнення й на інтервенцію шведського короля, для нього зроблено вийняток й передано йому признану нагороду з уваги, мовляв, на його великі заслуги для науки. Згідно з заявою одного члена Академії Знання „д-ра Гана слід вважати справжнім батьком атомової бомби, що винайшов її набагато скоріше за американців і тому він одинокий заслужив собі на признання та нагороду".

Єдиний нобелівсъкий лавреат, що не прийняв з власної волі нагороди у висоті 53,000 дол. був французький письменник та філософ Жан Пол Сартр (1905-), один з найбільш відомих сьогодні представників екзистенціялізму. Відхиляючи признану йому нагороду, він заявив, що „це не те саме, коли я підписуюся Жан Пол Сартр, чи Жан Пол Сартр, як нобелівський лавреат. Письменник не може дозволити перетворити себе в інституцію, навіть якщо це переводиться в дуже почесній формі".

Пословиця „рука руку миє" не оминула такої, здавалося б, достойної і шляхетної організації, як Нобелівська. В 1931 році признано нагороду Ерікові А. Карфельдтові (1846-1931) за твір „Далекарлінські фрески". Карфельдт був поетом, бібліотекарем та довголітнім секретарем Академії. На тім становищі він був приятелем майже всіх її

(Закінчення на стор. 3)

Благословення наріжного каменя нової церкви в Йонкерсі

Владика Василь Лостен посвячує наріжний камінь нової української католицької церкви в Йонкерсі.

Українська громада в Йонкерсі відзначила величаве торжество в неділю, 25-го листопада ц.р. Крім традиційного святкування празника св. Архистратига Михаїла, патрона української католицької парафії в Йонкерсі — відбулося також посвячення наріжного каменя нової церкви. Точно в 3-ій год. по полудні на площу нової церкви ввійшла процесія, що її очолювали хоругви і прапори, а за ними слідували відділи молодечих організацій в одностроях, воєнні ветерани, члени Церковного і Будівельного комітетів, Владика Василь в асисті отців та о. монс. Федорчука — місцевого пароха зі своїм сотрудником.

Чину благословення довершив Владика Василь в сослуженні дієцезіяльних отців. Присутніми були теж отці місцевих римо-католицьких парафій на чолі з монс. Р. Ріґні — єпископським вікарієм Нюйоркської дієцезії на округу Південного Вестчестеру. Участь латинського духовенства вказує на повагу українського обряду в Католицькій Церкві, бо як знаємо, зі споминів отців піонерів у ЗСА, відносини між Українською Церквою і Церквою латинського обряду не були найкращі.

Під час відправ чину посвячення, співав церковний хор під батутою д-ра Олега Сохана, а вислови подяки складали — інж. Ганкевич, мґр Ю. Осадца й інші.

У скритку наріжного каменя покладено документи зі старої церкви, а саме: листу жертводавців на будову першої церкви в 1899 році два документи і знімки церкви з 1925 року, як також знімки Папи Павла II, Патріярха Йосифа Сліпого, Єпископа Василя Лостена та програму візити Папи в Катедральному Храмі св. Богородиці у Філядельфії, 4-го жовтня 1979 року. Туди також покладено дві грудки землі, одну з Печерської Лаври і другу зі Львова, що її привезла п-ні Смолен. Вкладаємо теж пергамінову листу в українській і англійській мовах зі списком всіх теперішніх духовних і світських достойників.

Владика Василь Лостен виголосив відповідну до торжества проповідь. В торжестві брали участь численні парафіяни, гості та принагідні глядачі (коло 500 осіб). Відспіванням многоліттєвія всім нашим церковним достойникам — закінчився обряд благословення наріжного каменя нової церкви.

В год. 4-ій по полудні почалася друга частина торжества — Святочний бенкет в залі місцевого Народного Дому. До бенкетних столів засіло понад 400 осіб, парафіян і запрошених гостей.

Бенкет відкрив голова Будівельного комітету д-р Ярослав Моцюк, привітавши присутніх, в першу черґу Владику Василя, всіх священиків, гостей та парафіян. Мимо деяких розбіжностей і непорозумінь, говорив д-р Моцюк, — українська громада в Йонкерсі є об'єднана і спаяна, а доказом цього є будова нової церкви, яку вже є виконано на 75%. Основники парохії св. Михаїла довершили великого діла, а ми йдемо їхніми слідами". Дальше д-р Моцюк подякував всім за фінансову і моральну піддержку, яку дотепер одержав Будівельний комітет. „Ми є певні,—сказав преленґент, що будову закінчиться в наступному році". Ведення бенкету перебрав надальше мґр Юліян Осадца — майстер церемонії, запросивши до слова д-ра Василя Кіналя, який сказав:

„Ввесь католицький і християнський світ як теж багато інших віруючих людей зазнали великого духовного піднесення із нагоди відвідин Святішого Отця Папи Римського в Америці. Ми українці католики відчули це може найбільше. Оце вперше в історії католицької Церкви Святіший Отець відмовляючи молитву в дев'ятьох мовах — відмовляв її і по-українськи. Оце вперше в історії Української Католицької Церкви — Святіший Отець відвідав нашу Катедру у Філядельфії, де також промовляв українською мовою. Він згадав мартирологію нашої Церкви та закликав до зберігання нашої церковної традиції". Доповідач заявив, що завдяки терпінням, які переносить наша Церква в катакомбах — належиться їй нагорода у формі завершення її помісности. В процесі об'єднання Церков — Українська Церква має особливе завдання. Це буде вимагати тепер і в будучому великих зусиль і зрозуміння цієї справи. За словами колишнього покійного президента Кеннеді — не питаймо, що ця Церква дасть нам, питаймо, що ми можемо дати, чи зробити для неї. Нинішній день, — сказав д-р Кіналь, — наповняє нас гордістю і радістю, і ми віримо що доведемо наше діло до кінця і посвятимо нашу нову церкву в 1980 р.

З черги п. Осадца запросив до слова Владику Василя, який подякував всім вірним за участь у відправах благословення наріжного каменя та у бенкеті. Він сказав, що в минулому наші князі, вельможі та гетьмани щедро жертвували на церковні цілі. Згодом робили це багаті міщани, вони основували церковні братства, школи та друкарні. Велика жертвенність була і серед наших перших поселенців; вони при своїх невеликих зарібках здвигнули велику кількість церков, народних домів, основували клюби, братства тощо. Закінчуючи своє слово, Владика гаряче закликав до дальшої жертвенности, щоб закінчити будову цієї церкви.

Опісля п. Осадца представив по черзі всіх присутніх священиків, українського обряду як і гостей отців латинського обряду. З черги промовив о. монс. Сулик. Закінчуючи свою промову, він сказав, що „Церква це наша охорона, опікун нашого національного життя і з нею нам жити з роду в рід — бо такий нам Господній завіт".

Закінчив цей бенкет промовою о. монс. Петро Федорчук, парох церкви в Йонкерсі. Він подякував в імені парафії Владиці Василеві за довершення посвячення наріжного каменя, всім отцям будівельному комітетові, майстрові церемонії. Це небуденне свято української громади в Йонкерсі закінчено розгашею в користь парафіяльної школи.

В.Ч.

ЗАЯВА Н. СВІТЛИЧНОЇ...

(Закінчення зі стор. 1)

що ці репресивні заходи — небезпечний симптом, який визначає гостру зміну політичного клімату, хоч він, зрештою, ніколи не відзначався лагідністю.

Це ознака, що крайньо реакційні сили радянського уряду наосліп ведуть свою політику самодурства. Це ознака, що громадська думка перестала бути навіть формальною перешкодою у знекровленні виявів громадсько-політичного вільнодумства. А для українців це значить, що на державному рівні дозволено творити самосуд над будь-яким намаганням спротиву. Бо розправа з правозахисниками на Україні завжди проходила з особливою жорстокістю і сваволям, про що останнім часом засвідчили, зокрема, цинічні судові розправи з Юрієм Бадзьом, Миколою Горбалем та іншими.

Однак, визвольна боротьба не вщухає. У недавньому меморандумі Української Гельсінкської групи, яку підписали на три чверті нові її члени, які прийшли на місце ув'язнених, сказано:

„Ми, нижчепідписані, стверджуємо перед цілим світом і заявляємо радянському урядові: Українська група сприяння виконанню Гельсінкських угод живе. Існування Групи рівнозначне нашому життю, нашому праву мислити, творити, висловлювати свої погляди...

...Ми кровно зацікавлені в упорядкуванні життя в нашій країні і в цілому світі, в самовизначенні всіх народів, у перемозі законів, які б ґарантували максимальні права людини".;

Спираючись на незнищенність визвольного руху на Батьківщині, висловлюю тверду надію, що хоча який важкий час переживають сьогодні поборники справедливости в усьому світі, хоча якого відчутного удару завдано правозахисникам ізоляцією і публічним зганьбленням діяльности Сахарова — людська думка мусить перемогти грубу силу радянської тиранії,

А на кожного з небайдужих до своєї долі, до майбутнього націй і плянети це накладає додаткові, особливо серйозні, зобов'язання і вимоги".

ЗАЯВА РОДИНИ...

(Закінчення зі ст. 1-ої)

коли ми, ким був Андрей Дмитрович для нас в роки тяжких невигод.

Защо переслідує влада цього м'якого, доброго, але твердого у відстоюванні правди, людину. Його діяльність проходила на очах всього світу. Защо його достойно нагороджено Нобелівською премією миру.

Усе, що сказав Андрей Сахаров виказує його біль за батьківщину, його неспокій за долю народів і засудження беззаконства. Ні слова неправди не сказав він. Прикладом життя він піднімає авторитет свого народу, сприяє моральному розбудженні його, але якраз це і непотрібне владі. Їм правда непотрібна, людей заставляють говорити тільки те, що вигідно режимові. Сахаров протистоїть цьому. І тому вирішили задушити його голос.

Висилка академіка Сахарова — свідоцтво про те, що совєтський уряд хоче сховати масовий терор в країні і підготову нових, зовнішніх авантур.

Світ повинен припинити це рішучим протестом світової суспільности і урядів більшого світу, зупинити трагічний розвиток подій, які можуть привести до ядерної війни.

Як необхідна умова проти виникнення війни голос академіка Сахарова і всього совєтського правозахисту повинен вільно лунати в світі.

Петро, Зінаїда, Андрій і Олег Григоренки

Д-р М. Марунчак промовлятиме на ювілеї української книжки в Канаді

Вінніпеґ, Манітоба (УВАН). — Заходами Української Вільної Академії Наук (УВАН) у Канаді, в рамках Українського Тижня в Вінніпезі, в понеділок, 28-го січня ц.р., о год. 7-ій вечора, тут в головній міській бібліотеці при 251 Доналд вулиці (біля Ітона) в долишній залі бібліотеки, буде влаштована доповідь д-ра Михайла Марунчака на тему: „75-річчя Українського книжки у Вінніпезі."

Цього ж дня можна буде оглянути виставку першодруків і новіших видань та видань, що торкаються української проблематики.

У КОНҐРЕСІ...

(Закінчення зі стор. 1)

гання України за свободу і незалежність.

Участь у відзначенні Січневих Роковин брали ще: Роджер Джепсен (респ. з Айови), Квентін Бурдік (демократ з Північної Дакоти), Джесі Гелмс (респ. з Північної Каролайни), Джекоб Джевітс (респ. з Ню Йорку), Говард Метценбавм (демократ з Огайо), Алан Симпсон (респ. з Вайомінґу), Спарк Мацунаґа (демократ з Гаваїв), Стром Турмонд (респ. з Південної Каролайни), Гаррісон Вілліямс (демократ з Ню Джерзі), Бил Бредлі (демократ з Ню Джерзі), Клейборн Пелл (демократ з Ровд Айленду), Леррі Пресслер (демократ з Північної Дакоти), Доналд Ріґел (демократ з Мічіґену), Пол Сарбейнс (демократ з Меріленду) і Ґордон Гомфрі (респ. з Ню Гемпширу).

Присутні конґресмени: Ґлен Андерсон (демократ з Каліфорнії), Юджін Аткінсон (демократ з Пеннсильвенії), Лінді Боґз (демократка з Люїзіяни), Джон Фари (демократ з Ілліной), Даніел Лонґрін (респ. з Каліфорнії), Роналд Марлені (респ. з Монтани), Джон Ровдс (респ. з Арізони), джан Руселот (респ. з Каліфорнії), Марджорі Голт (респ. з Меріленду), Доналд Ріттер (респ. з Пеннсильвенії) і Даглас Апелґейт (демократ з Огайо).

Присутнім на відзначенні був теж губернатор Джон Еванс з Айдаго.

Етнічні групи

Між присутніми були також представники етнічних організацій: п-ні Цецілія Брос, Ґйорік Тамас де Салянки, Іцван Б. Ґеребен (мадяри), Джон Больстайн (Злучений Балтійський Національний Комітет), п-і Анна Фальтус і Йосиф Гасек (Чехо-словацький Національний Комітет), Карі Майдо з дружиною (естонці), Ґунарс Меєровіц і Ольґертс Павловскіс (лотиші), Аристид Ніколає (румун), д-р Юрій Ольховський (Російський Американський Комітет), д-р Г. Абрагамін з дружиною (вірмени).

Полк. Джей Нємчик заступав Республіканський Комітет Національностей, а Андрій Валючек, Демократичний Крайовий Комітет.

З Державного департаменту був Шон Бирнс з дружиною та д-р Олівер Спенсер з Комісії для Безпеки й Співробітництва в Европі.

Представники українських організацій

Серед представників українських центральних організацій були:

УККА: проф. Лев Е. Добрянський, президент УККА з дружиною Юлією, мґр Іван Базарко, адміністративний директор УККА та п-ні Галя Гірняк;

УНС: головний предсідник д-р Іван Флис і п-ні Марія Душник, заступниця головного предсідника, **СУК „Провидіння":** п-і Стефанія Вовчок, головний касир, Богдан Казанівський, головний секретар і Ігор Смолій, головний організатор; **СУА:** п-ні Тереса Царик (Відділ у Вашінґтоні); **ОЖ ОЧСУ:** п-ні Марія Нестерчук, п-ні Марія Стельмах і п-ні Люба Сілецька; **Комітет Оборони Національних і Людських Прав в Вкраїні:** п-ні Уляна Мазуркевич, п-ні Христя Сеник і п-ні Богданна Кульба; **Комітет Оборони Совєтських Політичних В'язнів:** Роман Купчинський; **Уряд УНР в Екзилі:** П-ні Стефанія Букшована, віцепрем'єр, п-ні Роксоляна Поттер, п-ні Марта Кокольська і д-р Онуферко — члени президії.

На відзначенні Січневих Роковин в Конґресі були теж п-ні Оксана Драган-Кравців, голова Української секції „Голосу Америки" та п-на Наталія Слюзар адміністративна асистентка Стівена Аєлла, спеціяльного асистента президента Джіммі Картера для етнічних справ.

Д-Р В. МАЛИНКОВИЧ...

(Закінчення зі стор. 1)

був свого роду несподіванкою. Взагалі на Заході не було відомо коли він вступив до Гельсінкської групи. Були натомість інформації, що в перших місяцях 1979 року КҐБ посилило натиск на нього і його родину. Про це Малинкович писав у листі до голови КҐБ Юрія Андропова з 3-го березня 1979 р. Малинкович опісля заявив, що переслідування, допити членів його родини, обшуки в помешканні тощо змусили його шукати виходу з цього положення і тоді він поробив старання про виїзд за кордон. „Я домагався припинення переслідувань проти мене і членів моєї родини". — писав Малинкович. —і ніколи не скривав моїх критичних поглядів про деякі тенденції в нашому суспільстві, зокрема відносно залишків культу особи Сталіна. Я завжди підкорявся рішенням мого народу. Всі мої думки спрямовані на службу батьківщині.

ЗА ЛАШТУНКАМИ...

(Закінчення зі ст. 2-ої)

членів. Не слід тому дивуватися, що одного року вони признали йому літературну нагороду. Але Карфельтд мав, мабуть, почуття своєї вартости та пристойности, бо тієї нагороди не прийняв. Але півроку після його смерти члени Академії признали йому її вдруге, хоч кандидатом на ту нагороду був потенціяльний представник російської літератури — Максім Ґорькій. В цьому випадку члени Академії не тільки зігнорували Ґорького, але зламали свідомо існуючий правильник (який не дозволяє нікому признавати нагороди після смерти), щоб, можливо, забезпечити спокійне життя вдові та дітям свого приятеля.

Це грубе порушення останньої волі Нобеля та існуючих законів Нобелівської фундації становить приклад літературного непотизму, часом практикованого за кулісами розподілу нобелівських нагород. Для прикладу можна б навести мирову нагороду за 1903 рік, яку признано австрійці Берті фон Суттнер (1843-1914), за її „діяльність" в напрямі миру. Берта Кінскі (бо таке було її дівоче прізвище) була довголітньою секретаркою Альфреда Нобеля, перед тим як вийшла заміж за австрійця фон Суттера. Вона надіялася одержати нагороду миру ще в 1901 році, але Комітет признав її швайцарцеві Ж. Дюнантові (1828-1910), засновникові „Червоного Хреста". Але по кількох роках один із свідків заповіту А. Нобеля, до речі, його небіж „переконав" членів Мирового Комітету про її „великі" заслуги для миру і Берта фон Суттер одержала 5-ту з черги нагороду миру.

До тієї самої катеґорії нагород слід зачислити літературну нагороду, яку в 1953 році признано Вінстонові Черчилеві за його „Серію про Другу Світову Війну", незважаючи на голосні протести літературних пуристів, які твердили, що Черчіль був багато кращим політиком, як письменником.

Класичним прикладом закулісових махінацій слід, мабуть, уважати літературну нагороду за рік 1974, яку поділено поміж 2-ох членів Шведської Академії: Ейвінда Йонзова за „Повість про Оляфа" й Гаррі Мартінзона за „Шлях" та „Дні його Світлости". Обидва вони були фактично не знані поза межами Швеції і, як писав Свен Дельблянк професор університету в Апсалі, в Стокгольмськім „Експрессен", цей вибір кандидатів на літературні нагороди віддзеркалює відсутність справедливої оцінки членів Академії, яку можна б тільки інтерпретувати, як товариську продажність.

На жаль, між досьогочасними нобелівськими лавреатами не має ні одного українського прізвища, хоч не виключено, що при кращих зв'язках та впливах української громади в світі, ми могли б зустрінути між ними прізвища Пулюя, Горбачевського, Грушевського, Франка, Рильського, Самчука, чи Антонича.

Туга української людини за українським нобелівським лавреатом — природна та оправдана, якщо брати до уваги, що це неперевершений засіб вивести українське ім'я, опромінене мистецьким, науковим та гуманітарним престижем, на широкі світові плеса. Хоч існує велика правдоподібність, що якщоб хтось з українців добився нагороди Нобеля, то в усіх офіційних довідниках, поруч його прізвища, була б відмічена не його національність, але державна приналежність. Так сталося з Томасом Манном та Айштайном, що фіґурують в усіх нобелівських довідниках, як німці, з Марією чи з Германом Гессе, якого подано за швайцарця.

У ЗСА, що є „перетоплюючим казаном" різних національностей, майже кожний 3-ій нобелівський лавреат — народжений поза Америкою, то цю справу розв'язано в той спосіб, що поруч американської національности кожного натуралізованого нобелівського лавреата також подається, в дужках, його країну походження.

Маючи на увазі цю національну нерозбериху, Ліо Есакі, американець, уродженець Японії, що в 1973 році здобув нагороду Нобеля в ділянці фізики за осяги в галузі електронної мінятуризації, одержуючи свою нагороду з рук шведського короля сказав, що „американці думають, що Есакі — американець, який здобув нагороду, японці думають, що Есакі — японець, що здобув нагороду, і обидві сторони мають рацію. Тому, що нобелівські нагороди, так, як мистецтво, знання й гуманізм є вселюдські та міжнародні",

(Кінець)

Дві імпрези СУА в Лос Анджелесі

Нагороджені особи під час „Вишиваних Вечерниць у Лос Анджелесі

Заходами 55-го Відділу СУА, 20-го жовтня м.р. в Лос Анджелесі — Каліфорнія, відбулися „Вишивані Вечерниці".

Мистецько прибрана сцена, гарно накриті столи, українська музика „Ясенів", смачний буфет — вітали гостей, що прибували на забаву.

Імпрезова референтка п-ні Зеня Вжесьнєвска з допомогою інших членок Відділу, доклали всіх зусиль, щоби вечір цей був успішним.

Під час забави, під звуки українських мелодій, мов кольорові метелики кружляли пари у вишиваному одязі.

Після променади, жюрі нагородило такі особи за найкращі вишивки. Довгі сукні; І-ша нагорода — паніматка Г. Підгурець, ІІ-га нагорода — п-ні Л. Макух, ІІІ-тя нарогода п-ні Н. Обух, Короткі суконки: І-ша п. І. Полотнянка, ІІ-га І. Яременко. Жіноча блюзка — п-ні О. Мельник, чоловіча сорочка — п. Іван Мельник.

Часті оголошення про вечерниці, заклик до пань вишивати сукні, влаштування нашим Відділом під час літа курсу вишивання, дала позитивний вислід. На залі була велика скількість вишиваних суконок, блюзок, та чоловічих сорочок.

Вечерниці пройшли у веселому товариському настрої, крім розваги, дали нагоду подивляти красу українського народного мистецтва.

Не забуваючи про наших найменших, 4-го листопада м.р. відбулася наша друга імпреза, дитяча костюмівка „Чарівна Казка".

Пані З. Вжеснєвска була душею цієї імпрези. Вона разом з культурно-освітною референткою п-ні Д. Чайковською та пластунками перенесли присутніх у світ фантазії. Заля заповнилася казковими постатями; там стрибав зайчик, перебігала лисичка, тут зозулька, а довкола русалки, казок, червона шапочка, зелена жаба, царівна, рак — та багато, багато інших. Лунали безжурні дитячі голоси. Забави з дітворою перевели члени Пласту. Вони рівнож підготовили ляльковий театр, та з великим запалом виконали казку „Царівна — жаба". Діти зі захопленням стежили за ляльками. Сіяли зацікавлені очі, горіли щічки.

Під кінець імпрези жюрі роздало нагороди за найкращі костюми. Розбавлені діти розходились домів з чудовим спогадом про українську чарівну казку...

Марія Бучинська

Відбувся семінар „Зарева"

Від четверга до неділі, 22-25 листопада м. р., на Оселі ім. О. Ольжича, відбувся семінар Об'єднання Українських Академічних Товариств „Зарево" на тему: „До питання державности української нації та завдання української діяспори".

Семінар поділено на чотири частини і присвячено чотирьом темам: четвер: „Український Націоналістичний Рух — його минуле, сучасне і майбутнє"; п'ятниця: „Сучасна Україна в її релігійних, політичних, соціяльних та економічних аспектах"; субота: „Українська спільнота у вільному світі — її профіль, її спаяність та зрізничковість; її основне призначення та прямування до нього"; неділя: „Поява нових світоглядових течій у модерному світі: їх зовнішній вигляд, внутрішня сила та перспективи на майбутнє".

Семінар відкрив у четвер, 22 листопада, о год. 11:30 ранку голова Центрального Проводу „Зарева" Богдан Гасюк і присвятив його, а в першу чергу першу його частину, славній пам'яті Олега Штуля-Ждановича.

Мирослав Кий — голова Крайового Проводу „Зарева" на Америку провадив першою частиною семінара, що був присвячений темі: „Український Націоналістичний Рух: його минуле, сучасне і майбутнє". Доповідачем цієї частини семінара був д-р Марко Антонович. Насвітлюючи генезу націоналістичного руху, доповідач звернув увагу присутнім на те, що, хоча націоналізм остаточно оформився як ідея у XVIII сторіччі, то коріння цього руху можна і треба шукати в княжій, а особливо в козацькій добі української історії. За козацької доби рух цей міцнів, визрів він на Україні в XIX ст., а організаційно оформився в XX сторіччі.

Предсідником другої частини семінара в п'ятницю, 23-го листопада, був голова Крайового Проводу „Зарева" на Канаду — Олег Кандиба.

Доповідачами другої частини семінара на тему: „Сучасна Україна в її релігійних, політичних, соціяльних та економічних аспектах" були п-і Надія Світлична, п-і Раїса Мороз та проф. Богдан Боцюрків. Вони на підставі студій чи власного досвіду передали присутнім профіль сучасної України, зосереджуючись на наступних питаннях:

—1. Питання радикалізації Руху Опору та в якому напрямку ця радикалізація проходить.

—2. Найголовніші світоглядові течії в Русі Опору й чи існують підстави твердити, що ці різні світоглядові течії прямують до спільного знаменника.

—3. Учасники Руху Опору і легальна українська інтелігенція (питання пов'язання чи відчуження учасників Руху Опору супроти української нації в загальному, а супроти інтелігенції — зокрема.

— 4. Оцінка сучасних відносин російських дисидентів з дисидентами інших націй Совєтського Союзу: ствердження і прогнози.

— 5. Ступінь живучости чи актуальности марксистської ідеології в КПСС і висновки з цього.

— 6. Які з сучасних світоглядових течій у російських дисидентських колах найкорисніші для нас; висновки з цього.

— 7. Перемішання населення (гомогенізація) як засіб русифікації й реакція

а) Дисидентського Руху.

б) Партії (УССР).

— 8. Релігійне питання в Совєтському Союзі. а) Ріст протестантських сект в Україні. Як це пояснити і що слід робити, щоб надати цьому рухові національне обличчя; б) чи існують перспективи відродження (як масового руху) християнства в Совєтському Союзі взагалі, а в Україні зокрема; чи можна це вважати загрозою для режиму, для російської імперії; в) питання майбутности Православної і Католицької Церков в Україні.

— 9. Конкретні, практичні питання. а) Поїздки поза залізну завісу: питання „їхати чи не їхати", поведінка туристів в Україні тощо; б) уточнення поняття: „Допомога визвольним процесам в краю".

Ця друга сесія, що була присвячена одному із найчільніших членів Правозахисного Руху в Україні — Євгенові Сверстюкові була найуспішнішою сесією семінара і в ній взяло участь 36 членів „Зарева".

Третя частина семінара, в суботу, 24-го листопада, проходила під назвою „Українська спільнота у вільному світі: її профіль, її спаяність та зрізничкованість; її основне призначення та прямування до його здійснення". Доповідачами на цій сесії були: д-р Мирон Куропась та мгр Ігор Бардин; предсідником був перший заступник голови Крайового Проводу „Зарева" на Канаду Анатоль Криворучко.

Доповідачі д-р Мирон Куропась та мгр Ігор Бардин познайомили присутніх з американським та канадським політичним життям і вказали на шляхи, що ведуть до політичних важілів в обох цих країнах. Незвичайно інформативними та цікавими були спомини д-ра Мирона Куропася про його перебування в Білому Домі та про шляхи, що його туди допровадили. Не менш цікавими були інформації мґра Ігоря Бардина про канадське політичне життя, зокрема про Український Ліберальний Клюб та його вплив на канадське політичне життя взагалі, а на діяльність ліберальної партії зокрема.

Остання сесія у неділю, 25-го листопада, була присвячена питанням: „Появи нових світоглядових течій у новочасному світі: їх зовнішній вигляд, внутрішня сила та перспективи на майбутнє". Доповідачем цієї сесії був професор політичних наук д-р Богдан Кравченко, а проф. Юрій Книш був коментатором. Сесією керував Михайло Савчук, голова Контрольної комісії „Зарева" на Канаду.

В основному доповідач зосередився на феномені еврокомунізму, подаючи його генезу та сучасний стан. Це була незвичайно інформативна та науково об'єктивна доповідь, що розгорнула перед присутніми велику канву політичного руху Західньої Европи, що відіграє ключову ролю в її політичному, соціяльному та економічному житті. Москва цей рух з одного боку піддержує, а з другого — боїться його. Сам цей рух бореться з питанням ідентичности в світлі своїх остаточних цілей.

Останній доповідач, проф. Юрій Книш коментував доповідь проф. Богдана Кравченка та познайомив присутніх з дивним феноменом відродження й вітальности ісламу, зокрема в Ірані.

Підбиваючи підсумки, голова Центрального Проводу „Зарева" Б. Гасюк вказав на те, що протягом чотирьох днів семінара заторкнено всі найважливіші аспекти сучасного українського суспільно-політичного життя, а учасники мали змогу багато навчитися і різні актуальні питання побачити в новому освітленні. Він подякував доповідачам і закрив перший із серії семінарів ОУАТ „Зарево" о год. 1-ій після полудня.

Президія семінара „Зарева"

„Як по Різдві, то й по зимі"...

Так звикли казати люди у старому краю. Тут воно, вправді, трохи інакше, кріпка зима починається у лютому — це пізнати по цьому, що готелі і мотелі на Фльориді переповнені людьми з півночі. Тоді там і мешкання найдорожчі. А бджоли скоріше від людей, приготовляються до роботи, бо вже в перших днях січня роблять своїй матці більше місця і годують її більше маточним молочком — це тому, щоб більше відкладати яєчок, щоб було досить молодих бджіл, коли на городі появляться перші квіти.

Прополіс, перга, бджоляне молочко й мед — це найкращі ліки. Бджілки це все виробляють для себе, але вони такі трудолюбні сотворіння, що не перестають працювати, хоча б всього вже було доволі. Інші звірята, вполювавши звірину, наївшись, решту все залишають, не зберігають на пізніше, хіба білки або хом'яки ховають собі поживу на пізніше. А бджілки літають і працюють доки можуть, збираючи для себе поживу і ліки, ще й людям залишають.

Бджілки — це правдиві фармацевти, вони знають, які їм потрібні ліки і з чого може людина скористати.

Люди на протязі довгих тисяч літ знали і вживали лише віск і бджолиний мед. А бджоли, крім меду і воску, ще й виробляли прополіс, молочко бджольної матки і пергу. Все це конечно потрібне для їхнього життя, але й також потрібне для людини. Наприклад: прополіс бджоли збирають з дерев'яної кори і з бруньок, найбільше з тополь. Цим вони обмащують стіни вулия, рамки і стільники, а також отвір, куди бджілки вилітають і влітають. Вони знають, що прополіс — це їхня пеніцилина, що вбиває шкідливі бактерії.

Пергу або пилок бджілки збирають з бруньок квітів. Перга — це чистий білок, протеїна, вона складається з вуглецю, водню, азоту, кисню та фосфору. Це будує тіло бджілок.

Молочко бджоляної матки виділюють з голови лиш молоді бджілки. Тим вони годують черву до 5-6 днів. А бджоляна матка ним відживляється ціле своє життя. Тому вона більша від звичайної бджілки, хоча походить з такого самого яєчка як звичайна бджілка, і вона зносить коло 3,000 яєчок на добу.

Мед — це звичайна пожива бджіл, він додає їм енергії літати і працювати у вулику як день, так ніч. Мед вони збирають із соку квітів; одній бджілці треба літати по той сік два мільйони разів, щоб з цього був один фунт меду.

Віск бджілки виробляють із меда; їм треба спожити 7 фунтів меду, щоби зробити один фунт воску. Тому й віск є дорожчий від меду. Віск і мед може пролежати і тисячі років — і не зіпсується. І таке то „чудо" можуть випродукувати тільки бджоли.

Римський поет Верґілій, дві тисячі років тому писав користі якими обдаровують людей бджоли. Бджоли про це знають мільйони років, а пасічник їх любить. Користі для людей ось такі: прополіс вживають проти перестуди і всіляких бактерій внутрі. Перга скріплює кровоносні судини (капілярії), боронить проти удару мозку. Маточне молоко обдаровує енергією та плідністю. Мед служить доброму функціонуванні травоходної системи та постачає також енергію. Але мед повинен бути сирий, не пастиризований, такий як його випродукували бджоли.

Допобачення на бенкеті, коли це „Свобода" відзначатиме 100 років свого існування!

М. Сурмач